

МОВА ТА КОМПАС ПРИРОДИ

ЯК ТВАРИНИ ПІДКОРЮЮТЬ ПРОСТІР І ЧАС

Технології виживання: від навігації за зірками до хімічних повідомлень.

Світ Простору
(Орієнтація)

Світ Зв'язку
(Комунікація)

ОРІЄНТАЦІЯ: ВИЗНАЧЕННЯ СВОГО МІСЦЯ

Орієнтація (англ. *orientation*) — це визначення тваринами свого місцезнаходження та напрямки руху в часі і просторі.

MACRO

MACRO: Птахи та ссавці використовують складну астронавігацію та ландшафтну пам'ять.

MICRO

MICRO: Жаби «бачать» лише рухомі предмети. Все інше — байдужий фон.

Ключ до успіху: Біологічний годинник.

ОПТИЧНА НАВІГАЦІЯ

Шлях за Сонцем і Зорями

Астронавігація

Під час далеких міграцій птахи орієнтуються за положенням Сонця на небосхилі вдень та зірок на нічному небі.

Наземні орієнтири

Тварини запам'ятовують особливості ландшафту — річки, гори, та навіть поодинокі дерева.

НЕВИДИМА МАПА

Хеморецепція та Таксис

ХІМІЧНА МАПА

ХЕМОРЕЦЕПЦІЯ (СМАК І НЮХ)

Риби та кити орієнтуються за хімічним складом води, солоністю та температурою. Вони буквально «куштують» шлях додому.

ТАКСИС (ПРОСТІ ІНСТІНКТИ)

Фототаксис: Рух до світла.
Геотаксис: Рух проти сили тяжіння (вгору).

ЕХОЛОКАЦІЯ: БАЧИТИ ЗВУКОМ

Тварина видає ультразвуки та виявляє предмети за відлунням.

1. Кити та Дельфіни (орієнтація у каламутній воді)

2. Кажани (нічне полювання)

3. Птахи Гуахаро (печери)

ВЕЛИКІ МІГРАЦІЇ: ВТЕЧА ЗАРАДИ ЖИТТЯ

Міграція — це періодичне переміщення тварин між суттєво відмінними середовищами.

РЕКОРДСМЕНИ ПЛАНЕТИ

4,000 км

Арктичний Крячок:
80 000 км/рік. Від полюса до полюса.

Метелик Монарх:
4 000 км перельоту.

80,000 км

Червоні Краби:
Мільйонна міграція до моря.

Імператорські Пінгвіни:
Зимівля в антарктичних льодах.

ХОМІНГ: ІНСТИНКТ ДОМУ

Хомінг — здатність повертатися на свою ділянку або у притулок навіть з незнайомого місця.

Зелені черепахи:

Пливуть тисячі кілометрів від Бразилії до острова Вознесіння, щоб відкласти яйця там, де народилися.

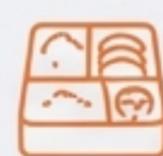
Лосось: Знаходить рідну річку за запахом води.

Вугор: 3 роки міграції з Саргасового моря до озер Європи.

БІОКОМУНІКАЦІЯ: ІНТЕРНЕТ ДИКОЇ ПРИРОДИ

Обмін інформацією між особинами за допомогою спеціальних сигналів.

Повідомлення про їжу

Сигнали тривоги

Шлюбні сигнали

Агресія та захист території

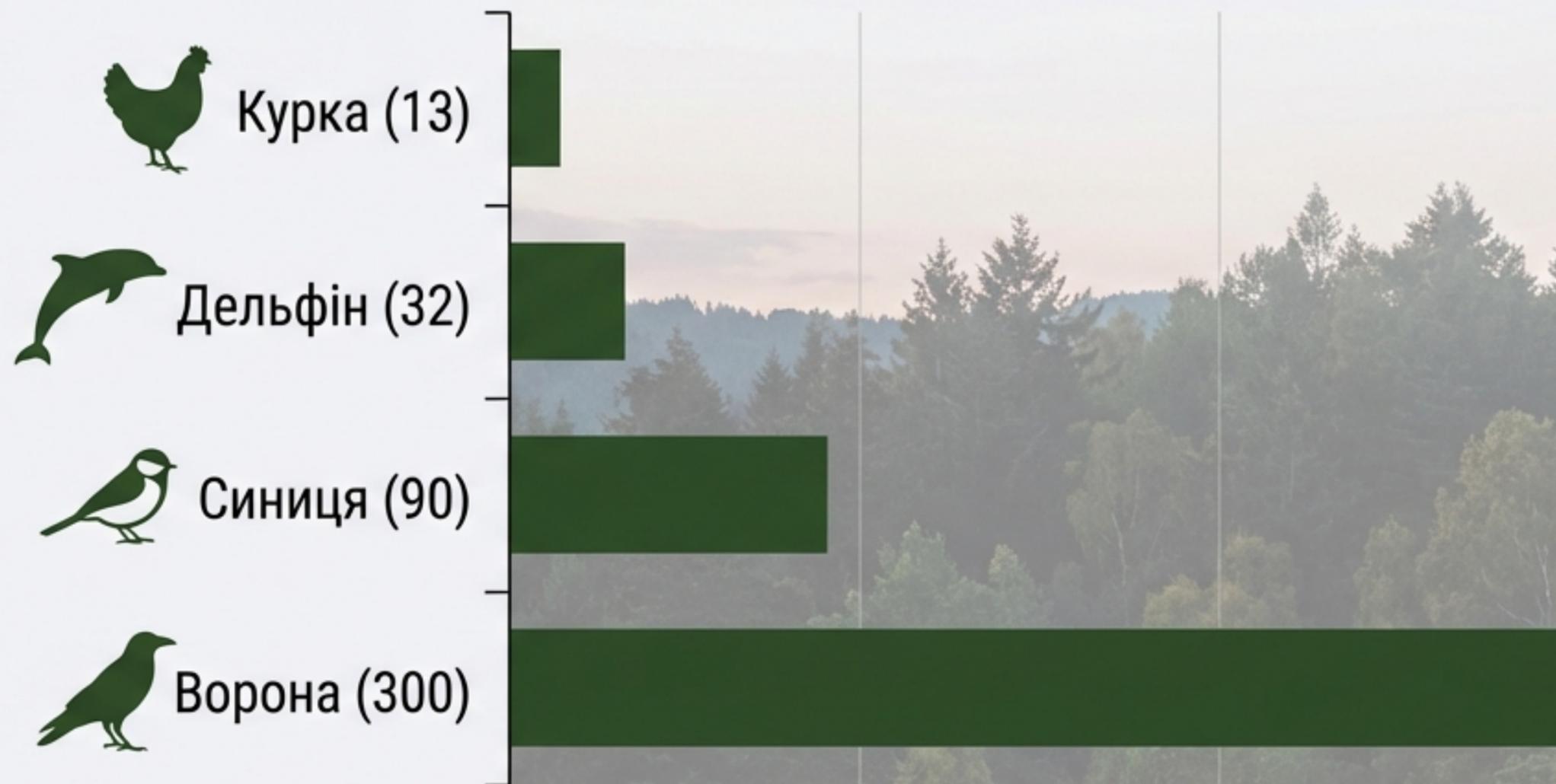

Батьківська турбота

АКУСТИЧНА МОВА

Від клацання до пісень

Звукова мова дозволяє спілкуватися у повній темряві та на великій відстані.

МОВА ЗАПАХІВ: ХІМІЧНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

Феромони — це стійкі «оголошення», залишені у просторі.

Територія
(Ведмеді,
Собаки)

Навігація
(Мурашина
стежка)

Інформація
(Бджоли-
розвідники)

Розмноження
(Шовкопряд)

МОВА ФАРБ І СВІТЛА

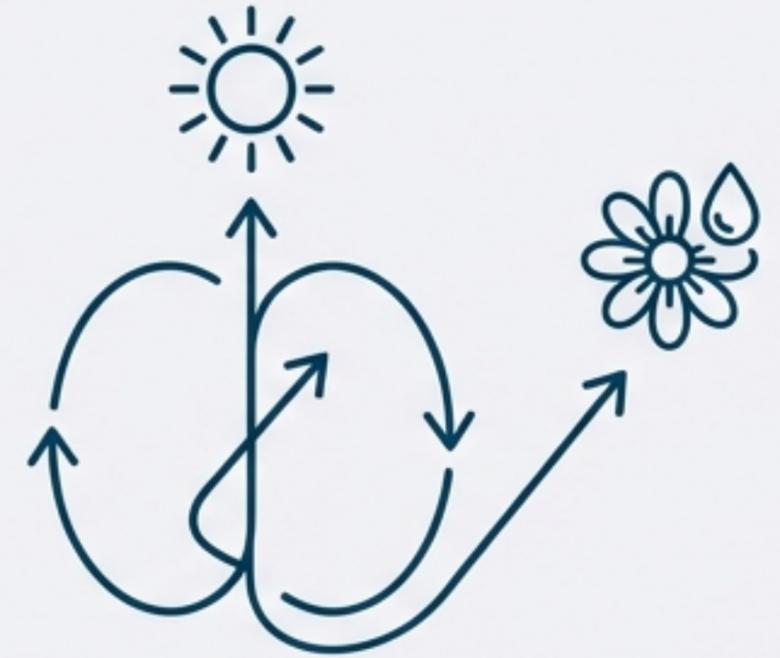
Візуальні сигнали

- Біоломінесценція: Пошук партнера або полювання (світляки, глибоководні риби).
- Шлюбне забарвлення: Яскраві кольори самців (качка-мандаринка, жаби).
- Застереження: «Не чіпай мене, я отруйний!»

МОВА ТІЛА: ЖЕСТИ ТА ТАНЦІ

Танець Бджоли: Точна карта польоту до джерела їжі.

Від агресії (горила) до дружелюбності (шимпанзе).

РОЗШИФРОВКА: ПРО ЩО ГОВОРИТЬ ХВІСТ?

КОТИ

Хвіст трубою =
Привітання

Махає вліво-вправо =
Лють

Розпушений = Страх

СОБАКИ

Виляє хвостом =
Радість
(Увага! Протилежне
до котів!)

Хвіст підбганий =
Страх

Розуміння мови іншого виду — ключ до безпеки.

ЄДНІСТЬ БІОЛОГІЇ

Практично всі види тварин мають свою мову. Рівень спілкування залежить від розвитку інтелекту.

Що було найскладніше зрозуміти?
Який факт запам'ятався найбільше?

